

Atzinums par ES-Turcijas attiecības ar skatījumu uz 2004. gada decembra Eiropas Padomi (pašiniciatīvas atzinums)

(2004/C 302/17)

2004. gada 28. janvārī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja nolēma noformulēt pašiniciatīvas atzinumu, saskaņā ar Reglamenta 29. punktu par: ES-Turcijas attiecības ar skatījumu uz 2004. gada decembra Eiropas Padomi

Ārējo attiecību darba grupa, kas bija atbildīga par komitejas darba sagatavošanu attiecībā uz šo jautājumā, pieņēma tās atzinumu 2004. gada 7. jūnijā. Ziņojumu sniedza Ettija kungs.

Savā 410. plenārajā sesijā 2004. gada 30. jūnijā un 1. jūlijā (2004. gada 1. jūlija sēdē), Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma sekojošu atzinumu ar 166 balsīm "par", 17 "pret" un 28 "atturoties"

1. Pamatojums

1.1 EESK sekoja notikumiem Turcijā jau daudzus gadus. Turcija ir asociētās attiecībās ar Eiropas Kopienu kopš 1963. gada, pieteicās dalībai 1987. gadā un kļuva par ES partneri Muitas Savienībā 1995. gadā.

1.2 Pateicoties Kopējai Konsultatīvai komitejai (JCC), kas tika nodibināta, pateicoties organizētai pilsoniskai sabiedrībai Turcijā, un kas labi darbojas kopš 1995. gada, EESK ir labi informēta par Turcijas sociālo un ekonomisko interešu grupu centieniem attiecībā uz viņu valsts dalību ES. Tā ir vienmēr ņēmusi vērā šos centienus un cer, ka 2004. gada decembra Eiropas Samits secinās, ka Turcija ir izpildījusi 1993. gada Kopenhāgenas politiskos kritērijus un līdz ar to sarunas par iestāšanos var tikt uzsāktas nekavējoties.

1.3 Turcija ir vairākas desmitgades demonstrējusi, ka tā ir nepārprotami izvēlējusies pievērsties Eiropai.

1.4 Turcija ir valsts ar pasaulīgu sabiedrisku stāvokli un ar milzīgu musulmaņu iedzīvotāju skaitu. Tā vēlas funkcionēt kā moderna, mūsdienīga demokrātija. Tas ir ļoti svarīgs piemērs tām valstīm, kurām ir dominējošs musulmaņu iedzīvotāju skaits un kuras vēlas stiprināt savas politiskās struktūras pasaulīguma un demokrātijas izteiksmē. Turcijas iestāšanās ES norādītu uz augsto līmeni, kādu ES ir sasniegusi plurālismā un tās spējā vadīt dialogu starp kultūrām un reliģijām, kā arī tās centienos veicināt mieru un tainīgumu pasaulē.

1.5 Turcija ir demogrāfiski jauna valsts ar spēcīgi augošu ekonomiku, kurai ir liels potenciāls. Tomēr, būtu nepareizi turpināt uzskatīt to kā tikai par plašu tirgu Eiropas eksportam vai zemu izmaksu investīciju zonu.

1.6 Turcija daudzu gadu garumā ir attīstījusi lomu, kas no vienas puses ir kā bufera zona un no otras puses kā tilts starp Rietumiem un Austrumiem, bet tā nekad nav pārstājusi uzskatīt sevi par Eiropas valsti. Ja Turcija kļūst par ES dalībnieci, tā var vēl tiešākā veidā atbalstīt ES darbības, kas saistītas ar konfliktu novēršanu, it sevišķi pateicoties tās lieliskajām attiecībām ar Centrālās Āzijas reģionu, Tuvajiem Austrumiem un Līča zonu.

2. Ievads

2.1 Attiecībās starp ES un Turciju šobrīd un šī gada atlikušajā laikā turpinās dominēt jautājums – vai sarunas par iestāšanos ES tiks vai netiks uzsāktas. Eiropas Samits pieņems lēmumu tās sanāksmē 2004. gada decembrī.

2.2 Šis lēmums būs izšķirošs notikums pēc vairāk kā piecpadsmit gadu perioda, kura laikā Turcija gaidīja skaidru atbildi uz tās pieteikumu dalībai ES. Helsinku 1999. gada decembra Padome deva Turcijai dalības kandidātes statusu. Kopenhāgenas 2002. gada decembra Padome nolēma, ka lēmums par sarunu atklāšanu tiks pieņemts, pamatojoties uz vērtējuma rezultātiem, ja Turcija līdz tam laikam atbildīs 1993. gadā Kopenhāgenā izvirzītajiem politiskajiem kritērijiem. To izpilde tiek uzskatīta par pamata priekšnosacījumu ceļā uz pilnu dalību.

2.3 Lēmums, kas ir jāpieņem, acīmredzami ir ļoti nozīmīgs ne tikai Turcijai, bet arī ES.

2.4 Līdz šim, Eiropas Komisijas vērtējuma iznākums par Turcijas nozīmīgo progresu bija pozitīvs. Saskaņā ar Komisiju, reformas procesa rezultāti pēdējos divos-trīs gados bija sevišķi iespaidīgi. Tomēr, ir nepieciešams ievērojams papildus progress attiecībā uz tiesas varas neatkarību, vārda brīvību, armijas un kultūras tiesību lomu – pēdējais minētais it īpaši Dienvidaustrumos.

Eiropas Parlaments savā pēdējā ziņojumā par Turciju izdara līdzīgu novērtējumu. Tas uzskata, ka Turcija, neskatoties uz visiem mēģinājumiem, līdz šim joprojām neatbilst Kopenhāgenas politiskajiem kritērijiem. Nozīmīgākie trūkumi ir 1982. gada Konstitūcijā, kas tika pieņemta zem militārās varas. Reformas kopš 2001. gada vēl nav novērsušas tās pamatā autoritāro raksturu. Turklāt, nopietnas bažas, pēc Parlamenta ziņojuma, ir par reformu īstenošanu praksē, pastāvošām spīdzināšanām policijas stacijās, cilvēktiesību organizāciju novārgums un cieņas trūkums pret minoritāšu tiesībām (it sevišķi Kurdu).

2.5 Turcija ir ne tikai realizējusi iespaidīgu likumdošanas programmu, bet arī ir veikusi nopietnus pasākumus, lai novērotu šīs jaunās likumdošanas ieviešanu praksē.

2.6 Šis atzinums, cita starpā, tika sagatavots pamatojoties uz nozīmīgu darbu, ko paveikusi ES/Turcijas Kopējā Konsultatīvā Komitejā. Tas ir ļāvis EESK ņemt vērā nozīmīgas Turcijas pilsoniskās sabiedrības daļas viedokļus, centienus un gaidas.

3. Vispārējie novērojumi

3.1 Paskaidrojums vispirms: pamatjautājumi, kuri pēc EESK uzskata būtu jāapspriež šajā brīdī ir būtībā politiskie jautājumi par demokrātiju, likuma varu, cilvēktiesībām un minoritāšu aizsardzību, kā tika nolemts Kopenhāgenas 2002. gada decembra Padomē.

3.2 Ekonomiskie kritēriji un likumdošanas aktu kopums tiks apspriesti šeit tikai tik tālu, cik Turcija ir īstenojusi progresu, saskaņā ar kuru varētu tikt uzskatīts, ka tā ir devusi ieguldījumu cilvēktiesību, pilsoniskas sabiedrības un demokrātijas stiprināšanā.

3.3 EESK ir rūpīgi sekojusi būtiskajai informācijai, it īpaši Eiropas Komisijas 2003. gada Regulārajam Ziņojumam par Turcijas progresu ceļā uz pievienošanu, Eiropas Parlamenta 2004. gada aprīļa Ziņojumam par Turciju un Eiropas Padomes 2003. gada decembra Ziņojumam par Cilvēktiesībām Turcijā. Tā piekrīt ziņojumos paustajam vispārējo reformu procesu novērtējumam. Tā uzskata, ka šo atzinumu papildvērtība ir tā, ka tie ņem vērā politiskos kritērijus, kas ir īpaši nozīmīgi ekonomiskajām un sociālajām interešu grupām. Tādēļ, šis atzinums koncentrēsies uz šiem aspektiem.

3.4 EESK īpašas nozīmes aspekti politiskajos kritērijos ir:

- cilvēku tiesību cieņa (it īpaši tiesības organizēties un tiesības kopīgi noslēgt darījumus; sieviešu tiesības un minoritāšu kultūras tiesības);
- demokrātija, it īpaši ekonomisko un sociālo interešu grupu un pilsoniskās sabiedrības kopumā ieguldījums politisko lēmumu pieņemšanas procesā;
- vārda brīvība, neatkarīgi mediji; un
- armijas loma Turcijas sabiedrībā, it īpaši ekonomiskajā un sociālajā dzīvē.

3.5 1999. gada Helsinku Padome skaidri paziņoja, ka Turcijas reformas veikšana tiks novērtēta pēc tiem pašiem pievienošanās kritērijiem, kas attiecas uz citām kandidātvalstīm.

3.6 Šajā sakarā, jāatzīmē, ka dažas valstis, ar kurām sarunas par pievienošanu tika uzsāktas pirms vairākiem gadiem, acīmredzot pilnībā neatbilda politiskajiem kritērijiem brīdī, kad sarunas ar tām tika uzsāktas. Dažās no tām vēl joprojām pastāv nopietnas neatbilstības, pat tagad, kad tās ir kļuvušas par ES dalībvalstīm. Šajā sakarā var domāt par tādiem svarīgiem elementiem kā korupciju, tiesas varas neatkarību un izturēšanos pret minoritātēm. Ņemot to vērā ir svarīgi paziņot, ka pēc mūsu viedokļa Turcijai ir ne tikai jāvērtē pēc tiem pašiem kritērijiem kā citas kandidāt Dalībvalstis, bet arī, ka šie kritēriji ir jāpiemēro tādā pašā veidā.

3.7 2002. gada decembrī, kad Padome uzstādīja savu gala termiņu lēmuma pieņemšanai par sarunu uzsākšanu vai neuzsākšanu ar Turciju, tās lēmums varēja nozīmēt tikai to, ka tā uzskatīja, ka tajā brīdī Turcija pietiekami progresēja, lai attaisnotu gaidas par to, ka, ja valsts nopietni pacenstos atlikušajos divdesmit četros mēnešos, atlikušie trūkumi varētu patiešām tikt pārvarēti. Ja tas tā nav, dot Turcijai šādu perspektīvu būtu bezjēdzīgi un negodīgi.

3.7.1 Dažām no atlikušajām galvenajām problēmām, kā armijas loma sabiedrībā un izturēšanās pret minoritātēm (it īpaši Kurdiem Dienvidaustrumos), kurām ir sarežģīta vairāku desmitgadu vēsture, divi gadi ir ļoti īss periods. Tādēļ, ir saprātīgi secināt, ka Padome nevarēja domāt, ka Turcija spēs pilnībā atbilst politiskajiem kritērijiem līdz 2004. gada decembrim.

3.7.2 Ja tā ir pareiza 1992. gada decembra Padomes lēmuma interpretācija, jautājums ir cik lielu progresu uz kādiem politisko kritēriju aspektiem būtu reāli pieprasīt no Turcijas pirms sarunas var tikt uzsāktas.

3.8 Pašreizējā diskusijā saistībā ar sarunu atvēršanu par Turcijas pievienošanu, regulāri tiek izdarīta atsauce uz Kipras problēmu. Jāņem vērā tā pozitīvā loma, kādu Turcija spēlējusi mēģinājumos atrast risinājumu un sekojošiem 65 % balsu par labu salas atkalapvienošanai Kipras turku sabiedrībā. Neapšaubāmi, Kipra paliēk galvenās nozīmes jautājums, kā principu, tā politisku realitāšu izteiksmē. Tomēr, ja tiek uzticīgi un godīgi sekots Kopenhāgenas 2002. gada decembra Padomes lēmumam, veidotam 2.2. paragrāfā, ES nevar pasludināt Kipras problēmas risinājumu par jaunu nosacījumu sarunu uzsākšanai, jo tas nozīmētu papildus nosacījumu uzstādīšanu ex post.

4. Īpašas piezīmes

4.1 *Cilvēktiesības*

4.1.1 Ekonomisku un sociālu interešu grupas ir dziļi iesaistītas jautājumos, kas attiecas uz tiesībām organizēties un tiesībām kopīgi noslēgt darījumus, kas ir paredzētas ILO 87. un 89. Konvencijās un Eiropas Sociālajā Hartā. Turcija ir ratificējusi abas ILO Konvencijas un ir Eiropas Sociālās Hartas dalībniece. Tā ir iebildusi pret Hartas Paragrāfiem 5 (tiesības organizēties) un 6 (tiesības kopīgi noslēgt darījumus, tiesības streikot).

4.1.2 Pēdējās divās desmitgadēs, un it īpaši kā 1980. gada septembra militāra apvērsuma sekas, ir parādījušies nopietni šo tiesību pārkāpumi. Militārais režīms gāja tik tālu, ka ierakstīja vairākus fundamentālās tirdzniecības apvienības tiesību pārkāpumus 1982. gada Konstitūcijā.

4.1.3 Vairāki no šiem pantiem un likumdošanas daļām, kas pamatojās uz tiem, ir laboti pēdējos gados.

4.1.4 Tomēr, joprojām pastāv vairākas būtiskas novirzes no fundamentālām ILO Konvencijām. Konkrēti, 54. Konstitūcijas paragrāfs joprojām ietver pamatīgus ierobežojumus tiesībām streikot. 51. Konstitūcijas paragrāfs, kas uzstāda priekšnosacījumus tirdzniecības apvienības amatpersonu vēlēšanām, tika labots ar mērķi pakļaut to ILO 87. Konvencijai. Tapšanas stadijā ir ierosinājumi labot līdzīgus noteikumus 2821. Aktā par Tirdzniecības apvienībām un 2822. Aktā par Kopīgiem Darbaspēka Līgumiem, streikiem un lokautiem. Tomēr, saskaņā ar 2004. gada Ekspertu komitejas par ILO ratificētajām konvencijām ziņojumu Starptautiskajai Darba Konferencijai, valdība ir nesen uzsākusi tiesas procedūras, kas pamatojas uz šo likumdošanu pret DISK, vienu no tirdzniecības apvienības savienībām, kas ir pārstāvēta ES-Turcijas Kopējā Konsultatīvajā Komitejā.

4.1.5 Vairāk nekā divdesmit gadus, ILO uzraudzības korpusi (neatkarīgā Ekspertu Komisija par Konvenciju Piemērošanu, Starptautiskā Darbaspēka Sanāksmes Komisija par Konvenciju piemērošanu, kā arī Vadošā Korpusa Komiteja par Asociācijas Brīvību) ir bargi kritizējuši šos pārkāpumus un norādījuši kā Turcijai vajadzētu tos izbeigt. Secīgas Turcijas Valdības darbība vērsta uz situācijas izlabošanu bija neiepriecinoši lēna, un diemžēl joprojām pietrūkst uzlabošanās pazīmes.

4.1.6 Ziņojums par Sociālo Dialogu un Ekonomiskajām un Sociālajām Tiesībām Turcijā, kas tika sagatavots ES-Turcijas Kopējās Konsultatīvās Komitejas (*) 12. sanāksmei, it īpaši uzsvēra ierobežojumus tiesībās organizēties un tiesībās streikot valstiskajā sektorā. Neskatoties uz vairākām reformām tirdzniecības apvienībā un industriālo attiecību likumdošanā, tie diemžēl pastāv vēl šodien.

(*) Sociālais dialogs un ekonomiskās un sociālās tiesības Turcijā

4.1.7 Kas attiecas uz tiesībām organizēties NVO, pastāv juridiski ierobežojumi Asociācijas Likumā par dalību, fondu formēšanu un aktivitāšu loku. Praksē šo organizāciju funkcionēšana bieži ir nopietni kavēta. NVO, kuri miermīlīgā veidā pieņem pozīciju pret valdību, cieš no iefiltrēšanās, novērošanas un cenzūras utt.

4.1.8 (Reliģiozu) minoritāšu fondi saskaras ar noteiktām grūtībām attiecībā uz īpašuma tiesībām. Valdība šķiet gatava novērst šos ierobežojumus, novedot tos līdz brīvai funkcionēšanai. Uzlabojumi tika apsolīti uz 2004. gada pavasari, bet tie vēl joprojām liek uz sevi gaidīt.

4.1.8.1 Nopietnas problēmas turpina pastāvēt attiecībā uz reliģisku minoritāšu garīdzniecības sagatavošanu, it īpaši Grieķu ortodoksālās garīdzniecības sagatavošanu. Teoloģiskā Halki augstskola ir slēgta jau vairāk nekā trīsdesmit gadus.

4.1.9 Kas attiecas uz sieviešu tiesībām, Komiteja pamana vairākus nopietnus defektus, neskatoties uz Turcijas fundamentālo ILO Konvenciju ratifikāciju par Vienlīdzīgu Atalgošanu (Nr. 100) un par Diskrimināciju (Nodarbinātība un Nodarbošanās) (Nr. 111). Konvencijas ir iekļautas likumā ar dažiem izņēmumiem (piemēram, pastāv juridiskas robežas sieviešu pieejai noteiktiem darbiem). Ieviešana praksē tomēr uzrāda daudzas vājības, piemēram, attiecībā uz vienlīdzīgu atalgošanu par vienu un to pašu darbu ar vienādām kvalifikācijām un pieeju atsevišķai kvalitatīvai nodarbinātībai. Līdzīgas problēmas pastāv daudzās ES dalībvalstīs.

4.1.9.1 Nopietna uztraukuma punkts ir spēcīgo kriminālo tīklu problēma, kuri izspiež uz piespiedu prostitūciju un nacionālā kā arī starptautiskā sieviešu, zēnu un meiteņu kā arī orgānu tirdzniecība.

4.1.10 Neskatoties uz nopietniem grozījumiem likumdošanā, pastāv nopietnas problēmas attiecībā uz izturēšanos pret Kurdiem. To kultūras tiesības kā minoritātei pagaidām netiek pietiekami cienītas, kaut arī pēdējā laikā ir svarīgi uzlabojumi, cita starpā arī ar translāciju Kurdu valodā. Turcijā, minoritātes statuss ir paredzēts valsts reliģiskām grupām, pamatojoties uz 1923. gada Lozannas Vienošanās, kas runā tikai par reliģiskām minoritātēm.

4.2 *Demokrātija*

4.2.1 Zem šī virsraksta, EESK vēlas vēlreiz uzsvērt jaunās Ekonomikas un sociālo lietu Padomes iespējamo nozīmību Turcijā. Tas var dot nozīmīgu ieguldījumu demokrātijas procesā svarīgu ekonomisko un sociālo jautājumu likumdošanas telpā ar nozīmīgāko interešu grupu saturiskām konsultācijām valdībai. Šajā ziņā, tas ir daudz vairāk nekā vienkārši sociālā dialoga elements kā Komisija to novērtē savā Regulārajā Ziņojumā.

4.2.2 Turcijas Ekonomikas un sociālo lietu Padome tika dibināta 2001. gadā. Tās priekšsēdētājs ir Premjerministrs un tās darbā piedalās vairāki citi Kabineta Ministri. Kopš tās darba uzsākšanas, tā netika sasaukta līdz tagadējai Valdība nāca pie varas pirms pusotra gada. Tagad, saskaņā ar grafiku, tā ir sanākusi trīs reizes, bet noteikti nav funkcionējusi veidā, kāds ir rekomendēts ES-Turcijas JCC Ziņojumā par Sociālo Dialogu un Ekonomiskajām un Sociālajām Tiesībām, iepriekš pieminētā paragrāfā 4.1.6 augšā. Drīzāk, tā šķietami ir diskusiju iestāde, kurā tiek nolasīti apgalvojumi un norisinās nepārliecinošas debates, tai vietā, lai tā būtu ietekmīgs pamats, kurā ekonomikas un sociālo interešu grupas, oficiāli apspriežoties ar Valdību, realizētu nopietnus mēģinājumus sasniegt vienprātību sarežģītos jautājumos to kompetences un aktivitātes jomās. Nepārprotami, ka šāds pamats un šādas darbības nevar tikt radītas pēkšņi. Bet, līdz šim, Valdībai nav izdevies pamudināt organizācijas, kuras ir pārstāvētas Padomē, reāli sadarboties vienai ar otru, piemēram, iedrošinot tās un pierādot tām, ka, ja tās spēj sasniegt saturiskus kompromisus, Valdības politika lielā mērā atspoguļos pēdējo. EESK cer, ka Turcijas Valdība nopietni un konstruktīvi sadarbosies ar Ekonomikas un Sociālo Padomi, dodot tai iespēju attīstīties par nozīmīgu elementu Turcijas demokratizācijas procesā. Šī gada februārī, Valdība paziņoja, ka tā plāno pārskatīt Ekonomikas un sociālo lietu Padomes sastāvu, un it īpaši tās dominanto stāvokli tajā.

4.2.3 Komisija arī vēlas uzsvērt vārda brīvību un neatkarīgu mediju nozīmi Turcijas demokrātiskajā procesā. Tā apzinās lielu reformu skaitu konkrētajā jomā. Tomēr, tā piekrīt Eiropas Padomes Cilvēktiesību Komisāra paustajam uztraukumam, ka dažas no izmaiņām (piemēram, Konstitūcijā) var tikt interpretētas kā vēl vairāk ierobežojošas nekā noteikumi, kurus tās ir aizvietojušas. Turklāt, jauno pantu praktiskais pielietojums un interpretācija ir svarīgākā pārbaude šīm reformām, kā arī reformām citās jomās. Agrīnā pieredze juridiskajās procedūrās rāda diemžēl maz saskaņu.

4.3 Bruņoto spēku loma Turcijas sabiedrībā

4.3.1 EESK apzinās to nozīmīgo lomu, kuru bruņotie spēki ir spēlējuši valsts vēsturē, kā arī Turcijas sabiedrībā šodien. Tā apstiprina, ka ir bijuši gadījumi, kad šī loma bijusi pozitīva. Tomēr, ir arī jāatzīmē, ka daudzas no tām grūtībām, ar kurām Turcija saskaras šodien atbilstībā 1993. gada Kopenhāgenas politiskiem kritērijiem, izriet no ārkārtīgi plašas un dziļas armijas iesaistīšanās sabiedrībā. Šī iesaistīšanās ir jāizbeidz, pamatojoties uz konkrētu programmu un stingru grafiku.

4.3.2 EESK saprot, ka nav iespējams iznīdēt šādu dominantu lomu daudzās dzīves sfērās, kas sniedzas tālu ārpus normālas armijas lomas (aizsardzība, iekšējā drošība), ļoti īsā laika periodā. Tomēr, Turcijai ir jābūt absolūti saprotamam, ka, ja tā vēlas kļūt par ES dalībvalsti, armijas lomai ir jāprobežojas ar armiju uzdevumiem citās dalībvalstīs; t.i. ierobežota uz valsts ārējās un iekšējās drošības nodrošinājumu un piedalīšanos starptautiskajās operācijās, zem Parlamenta demokrātiskās kontroles.

4.3.3 Papildus punktiem, kas jau tikuši apspriesti Eiropas Komisijā un Eiropas Parlamentā (Nacionālās Drošības Padomes loma un sastāvs, politiska atbildība par armijas budžetu, militāra klātbūtne civilajos korpusos izglītības un audio-vizuālo mediju sfērās), šeit ir jāatzīmē, ka armija un armijas virsnieki arī ieņem ievērojamus amatus ekonomiskajā dzīvē. 2003. gada likums nosaka, ka divi bruņoto spēku papildus budžeta fondi tiks iekļauti vispārējā valsts budžetā līdz 2004. gada beigām un beigs pastāvēt kā atsevišķas daļas līdz 2007. gadam. Tas nozīmē, ka sākot no 2007. gada bruņoto spēku budžets būs pilnībā demokrātiski kontrolēts. Neskatoties uz to, pašlaik bruņotajiem spēkiem Turcijā ir liela ietekme ekonomikā un sabiedrībā: ir plaša ietekmes sfēra – gan oficiāla, gan neoficiāla – militārajā aspektā, kura tāpat kā pārējās ekonomiskās aktivitātes ir jāpadara caurspīdīgas. (1) Šis ekonomiskais aspekts līdz šim ir bijis izlaists sarunās ar ES par armijas ietekmīgu lomu tikai Turcijas sabiedrībā. Eiropas Parlaments ir pieskāries šim jautājumam savā pēdējā ziņojumā.

5. Secinājumi un rekomendācijas

5.1 EESK uzskata Turciju par valsti, kurā attīstas demokrātija, kas nozīmīgi progresēja mēģinājumu atbilst politiskiem Kopenhāgenas kritērijiem, īpaši kopš 2002. gada decembra.

(1) Piemēri ir – armijas virsnieku pensiju fonds, kuram pieder banka un akciju sabiedrība, kas cita starpā ir kā Turcijas kolēģe nozīmīgākajos kopuzņēmumos automobiļu industrijā. Pēc OYAK sniegtās informācijas, tās veidotas kā korporatīvas vienības ar finansiālu un administratīvu autonomiju, kuras, kā jebkuras citas šāda veida institūcijas ir Turcijas Civilo un Tirdzniecības tiesību subjekti. To galvenais uzdevums ir sniegt palīdzību biedriem, papildus tai, ko dod Turcijas valsts sociālās apdrošināšanas sistēma, un principā OYAK var tikt salīdzināts ar ES eksistējošo pensiju fondu otro pīlāru.

Visi bruņoto spēku locekļi, ieskaitot arī civilos ierēdņus, ir OYAK pensiju fonda locekļi. Tie paliek par OYAK pastāvīgiem locekļiem. Neskatoties uz savu locekļu bāzes veidošanu, OYAK darbojas neatkarīgi no valsts un Turcijas bruņotajiem spēkiem, savā investīciju vai saimnieciskajā darbībā, līdzekļu pārskaitīšanā vai valstiskajā palīdzībā vai citā finansiāla atbalsta veidā. OYAK ir arodu pensiju fonds, kuram līdzīgi ir ES.

Kā caurspīdīguma politikas daļa, OYAK publicē ikgadējos ziņojumus, kas domāti plašai sabiedrībai un šīs institūcijas kā arī pakļauto organizāciju budžeta ziņojumi katru gadu tiek auditēti no starptautiskām auditorfirmām. OYAK dod papildus pensiju palīdzību

5.2 Turcijai vajadzētu ne tikai atbilst tiem pašiem politiskajiem kritērijiem kā citas kandidāt Dalībvalstis pirms sarunas var tikt uzsāktas; tās veikumam reformu procesā ir jābūt piemērotam tiem pašiem standartiem, kā tie, kas tiek izmantoti citu kandidāt dalībvalstu gadījumos. Visiem mēģinājumam ir jātiekt veiktam ES pusē, lai izvairītos pat no dubultstandartu mājiena.

5.3 Kopenhāgenas Padomes lēmums 2002. gadā nozīmē, ka ES tajā brīdī bija pārliecināta, ka Turcija, uzsākot nopietnus centienus, varētu apmierināt politiskos kritērijus divu gadu laika periodā. Kas attiecas uz vairākām jomām, kuras ietekmēja ilgstoši pastāvošās tradīcijas un prakses, tas varēja nozīmēt tikai to, ka pilnīga atbilstība politiskajiem kritērijiem līdz 2004. gada decembrim ir tomēr neiespējama un ka drīzāk ir cenšanās pēc kritiskas reālā progressa masas, kuras pietiktu sarunu uzsākšanai. Pat dažas no jaunajām Dalībvalstīm, kas ir izgājušas cauri pilnam sarunu procesam, pilnībā šodien neatbilst politiskajiem kritērijiem.

5.3.1 Šajās konkrētajās jomās, tas, ko ES var reālistiski pieprasīt un kas ir jāpieprasa no Turcijas, ir tas, ka šāds ticams progress tiks sasniegts līdz 2004. gada beigām, ka var tikt gaidīts, ka "neatgriešanās punkts" tiks šķērsots līdz tam laikam. Acīmredzami piemēri ir armijas loma un izturēšanās pret minoritātēm, it īpaši pret Kurdiem Dienvidaustrumos. EESK uzstāj, ka reformas, kas attiecas uz bruņoto spēku ietekmes mazināšanu sabiedrībā, kā arī minoritāšu kultūras tiesībām tiks turpinātas tādā pašā garā un tajā pašā virzienā un cer, ka nekāda atpakaļejoša attīstība nākotnē nenotiks, kas varētu apdraudēt iestāšanās sarunu procesu

5.3.2 Armijas lomai, ārpus tās aizsardzības un drošības pamatfunkciju sfēras, ir jātiekt samazinātai noteiktā veidā, lai sniegtu ES pārliecību, ka ir sācies process aiz "neatgriešanās punkta". Armijas budžets jāpakļauj pilnīgai demokrātiskai kontrolei. Armijas ietekme ir jāpadara caurspīdīga un atbilstoši pasākumi ir jāveic, lai tā tāda arī paliktu nākotnē.

5.3.3 ES ir jāturpina tās sarunas ar Turciju par minoritāšu definēšanu (kuru Turcija balsta uz Lozannas Vienošanās), ar skatījumu uz grūtībām, kas Turcijas rodas tās ratificēt bez iebildumiem, kā arī ieviest praksē nozīmīgus starptautiskus instrumentus. Šajā diskusijā, ES ir jāpievērš visa uzmanība faktam, ka kādas no tās divdesmit piecām Dalībvalstīm arī pievienojas šaurai minoritāšu definīcijai, kas izraisa to pašu problēmu.

5.3.3.1 EESK norāda uz nesen paveikto JCC darbu reģionālajā attīstībā⁽¹⁾ un akcentē aktīvās reģionālās attīstības politikas nozīmību Turcijā, kuru atbalsta ES, kas radītu iespēju aktīvi iesaistīt Turcijas Dienvidaustrumu (kā arī citu) zonu iedzīvotājus reģiona ekonomiskajā un sociālajā attīstībā. ES reģionālās

(1) Cassina kundzes un Guvenç kunga ziņojums par Reģionālajām atšķirībām Turcijā/ Reģionālo attīstību

politikas standartu pakāpeniska ieviešana Turcijā reprezentē iespēju stimulēt plašākas un noturīgas partnerattiecības organizētas pilsoniskas sabiedrības ietvaros – konkrēti, brīvas, neatkarīgas un pilnvarotas ekonomikas un sociālo interešu grupas no vienas puses, un varas iestādes visos nozīmīgos līmeņos no otras puses. Kopīgi tiem ir jāattīsta vienots skatījums uz attīstības politiku. Ir jāveicina pieredzes apmaiņa starp ES un Turcijas sociālekonomiskajām organizācijām.

5.3.3.2 EESK ar interesi atzīmē Turcijas Valdības iniciatīvas, kā 2000. gada Likumprojektu par ļaunuma kompensāciju, kuru nodarīja drošības spēki anti-teroristisku aktivitāšu laikā un Iekšēji Pārvietotās Personas, un Projekts "Atpakaļ pie ciema un rehabilitācijas". Kas attiecas uz iedzīvotāju tiesībām dienvidaustrumu apgabalos, EESK uzskata par ļoti nozīmīgu reformu ticamībai, ka šīs iniciatīvas tiks uzsāktas pirms 2004. gada decembra, lai konkrētā veidā sniegtu labumu cietušajiem.

5.4 Citās jomās, kā cilvēku tiesības, kur Turcija apspriedās ar ILO un Eiropas Padomi ilgu laiku un kur izmaiņas ne tik ļoti vai vispār neprasa ilgstoši ieviesto varas pozīciju, tradīciju un ticējumu iznīdēšanu, Turcijai ir jāspēj parādīt ievērojamu progresu un atbilst prasībām, kuras tā ir pārzinājusi ļoti ilgu laiku, līdz 2004. gada beigām. Piemēram, līdz tam laikam ir jānovērš ILO 87. un 98. Konvenciju pārkāpumi, kas ir ilguši aptuveni gadsimta ceturtdaļu. Tāpat, ir jānoņem antidemokrātiskie NVO funkcionēšanas ierobežojumi Asociāciju Likumā, kā arī ikdienas praksē. Reformu process, kuram Turcija iet cauri, pašlaik paaugstina pozitīvas gaidas. Tomēr, šajā jomā konkrētiem un pilniem rezultātiem ir jāparādās līdz pieminētajam pēdējam termiņam.

5.5 Turcijas Ekonomikas un Sociālai Padomei jau šī gada laikā ir jābūt visā nopietnībā iesaistītai ekonomiskās un sociālās politikas sagatavošanā. Valdībai ir jākonsultē Padome par galvenajiem jautājumiem šajās jomās un jāparāda, ka tā nopietni uztver Padomes atminumus un padomus. Tikai piešķirot reālus pienākumus ekonomikas un sociālo interešu grupām un apbalvojot tās, ja grupas pieņem šos pienākumus, Valdība var sagaidīt, ka tās nopietni uztvers Padomi, kā arī Valdības ieceres saistībā ar to. EESK ar interesi atzīmē, ka Valdība gatavo pārskatu par Ekonomikas un Sociālo Padomi. Tomēr, tam nevajadzētu tikt izmantotam kā argumentam turpmākam aizkavējumam organizētās pilsoniskās sabiedrības aktīvai līdzdalībai ekonomikas un sociālo darbības plānu izstrādāšanā Turcijā.

5.6 Lai stiprinātu Turcijas pilsonisku sabiedrību, Valdībai ne tikai ir jābeidz tās iekavēšanās patiesās NVO un ekonomikas un sociālo interešu grupu darbībās. Bet tai būtu labāk jāveicina to rašanos, jāatvieglo to darbs un jāsadarbības ar tām.

5.7 EESK atzinums ir, ka pozitīvs lēmums sarunu uzsākšanā par Turcijas pievienošanu ES tiks pieņemts, ja Turcijas Valdība līdz nākamajam decembrim:

- uzsāks pasākumus ar mērķi apmierināt prasības attiecībā uz armijas lomu Turcijas sabiedrībā, apspriestās paragrāfos 4.3.1 un 4.3.2;
- parādīs, konkrētos pasākumos, apņemšanos pilnībā ieviest praksē juridiskās reformas, kas attiecas uz Kurdu kultūras tiesībām valsts Dienvidaustrumu provincēs,
- sāks īstenot izteiktos nodomus un uzņemtās saistības attiecībā uz pārvietoto cietušo labprātīgo atgriešanu, ārstēšanu un kompensācijām pēc vardarbības dienvidaustrumos 1980.-jos un 1990.-jos gados;
- veidos likumdošanu un praksi par tirdzniecības apvienības pamattiesībām un brīvībām pilnā mērā saskaņā ar ILO 87. un 98. Konvencijām;
- iztīrīs Asociāciju Likumu no visiem antidemokrātiskiem spriedumiem un praksē atturēsies no ierobežojumiem autentisku pilsonisku sabiedrības organizāciju brīvai darbībai, ieskaitot reliģiskus veidojumus;

— izveidos apstākļus Turcijas Ekonomikas un sociālo lietu Padomes brīvai un neatkarīgai funkcionēšanai, kā arī pamatus saturiskai un konstruktīvai sadarbībai ar šo Padomi.

5.8 Pēc EESK domām, Turcijas valdības līdz šim veiktās reformas saistībā ar bruņoto spēku lomu sabiedrībā kā arī kurdu dienvidaustrumos kultūras tiesībām, ir ticams progress punkta 5.3.1 nozīmē.

5.9 Ja līdz 2004. gada decembrim tiek izpildīti pārējie četri kritēriji, minēti 5.7 punkta domuzīmēs, Komiteja uzskata, ka ir nodibināts stabils pamats sarunu uzsākšanai, kuras noteiktā laikā abām pusēm var nest auglīgus rezultātus. Šajā gadījumā EESK uzskata, ka jebkurai Eiropas institūcijai, tostarp arī pašai Komitejai, jāsāk izklāstīt ietekmes aspekti, ko Turcijas pievienošanās radītu ES funkcionēšanai un koncepcijai. Kā šādas pievienošanās rezultāts ES tiktu dziļi paplašināta un padziļināta, kam būtu nepieciešama liela Eiropas sabiedrības sapratne.

5.10 Neatkarīgi no Decembra Padomes lēmuma, EESK turpinās tās rezultatīvo sadarbību ar Turcijas organizēto pilsonisko sabiedrību.

Briselē, 2004. gada 1. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

prezidents

Roger BRIESCH